
IZVJEŠTAJ O SPROVOĐENJU

*PROGRAMA ZA REALIZACIJU PREPORUKA ZA UNAPREĐENJE
OBRAZOVNE POLITIKE 2019-2021 NA OSNOVU REZULTATA
STUDIJE PISA 2015
za 2019. godinu*

Podgorica, januar 2020. godine

Uvod

PISA studija prvi put je realizovana 2000. godine, a tokom proljeća 2018. godine testiranje je sprovedeno po sedmi put u velikom broju zemalja. U prethodnom periodu rezultati PISA studije postali su veoma relevantni za veliki broj zemalja, a posebno za one koje su, iz različitih razloga i perspektiva, zainteresovane za kvalitet i pravednost odnosno jednaku dostupnost obrazovanja. Jedan od osnovnih razloga zbog kojih se rezultatima PISA studije posvećuje velika pažnja u mnogim zemljama leži u činjenici da ona ukazuje na uspjeh obrazovne politike u dijelu sticanja funkcionalnih znanja, odnosno u kojoj mjeri je neko društvo uspjelo da stvori uslove da mladi kroz obrazovanje razviju neke od ključnih kompetencija od kojih će u značajnoj mjeri zavisiti njihov uspjeh u životu.

U septembru 2015. godine svjetski lideri okupili su se u Njujorku i postavili ambiciozne ciljeve za budućnost globalne zajednice. Sedamnaest Ciljeva održivog razvoja (Sustainable Development Goals), poznatih kao Globalni ciljevi ili Agenda održivog razvoja 2030. godine, koje je usvojila 70. Generalna skupština Ujedinjenih nacija 2015. godine, predstavljaju univerzalni poziv na akciju za zaustavljanje siromaštva, zaštitu planete i obezbjeđivanje mira i blagostanja za sve ljude.

Četvrti cilj održivog razvoja (SDG 4), koji bi trebalo da bude postignut do 2030. godine, jeste: „Osigurati inkluzivno i kvalitetno obrazovanje i promovisati mogućnost cjeloživotnog učenja“.

Cilj 4 razlikuje se od Milenijumskih razvojnih ciljeva (Millennium Development Goals) o obrazovanju na sljedeća dva načina:

- Cilj 4 utvrđuje univerzalni dnevni red i ne pravi razliku između bogatih i siromašnih zemalja.
- Cilj 4 postavlja kvalitet obrazovanja i ishode učenja na prvo mjesto. Međutim, učešće u obrazovanju nije samo po sebi cilj. Ono što je važno za ljude i ekonomije su vještine stečene obrazovanjem. Upravo kvalitet kompetencija razvijenih školovanjem, a ne stečene kvalifikacije, čine ljude uspješnim i prilagodljivim u profesionalnom i ličnom životu. One su takođe ključne u određivanju dobrobiti pojedinaca i prosperiteta društva.

PISA pruža alate za mjerenje napretka zemalja u pravcu ispunjavanja globalnih ciljeva obrazovanja. Uključivši podatke PISA u Okvir globalnih indikatora Ujedinjenih nacija¹, globalna zajednica prepoznala je ulogu PISA istraživanja u praćenju napretka ka ciljevima održivog razvoja za obrazovanje tokom naredne decenije. PISA je glavni izvor podataka za mjerenje napretka s obzirom na pol, u srazmjeri djece i mladih koji su na kraju osnovne škole² stekli najmanje minimalna znanja iz čitanja i matematike (SDG globalni indikator 4.1.1c). Indikatori zasnovani na istraživanju PISA takođe se koriste za određivanje uspješnosti zemalja u ostvarivanju drugih ciljeva, posebno onih koji se odnose na pravednost i obrazovanje za održivi razvoj.

¹ UNESCO Institut za statistiku, 2019; Odjeljenje za statistiku Ujedinjenih nacija, 2019.

² U originalu: nižeg srednjeg obrazovanja

Imajući u vidu takav značaj PISA rezultata, Ministarstvo prosvjete je pripremio i Vlada Crne Gore usvojila dokument Rezultati studije PISA 2015 i preporuke za obrazovne politike koji je imao za cilj da analizira kvalitet i pravednost obrazovanja u Crnoj Gori i da se, na osnovu nalaza, formulišu preporuke kako da se poveća kapacitet obrazovanja da se pruži podrška svim učenicima u skladu sa njihovim potrebama da razviju ključne kompetencije.

U skladu sa tim pripremljen je Program za realizaciju preporuka za unapređenje obrazovne politike 2019-2021 na osnovu Rezultata studije PISA 2015 u okviru koga su definisani opšti cilj i operativni ciljevi, kao i aktivnosti čijom realizacijom će doći do njihovog ispunjenja. Kako bi se obezbijedilo kontinuirano ispunjenje postavljenih obaveza u skladu sa Programom formirana je radna grupa od predstavnika institucija koje su prepoznate kroz ciljeve.

U međuvremenu objavljeni su PISA rezultati sa testiranja koje je sprovedeno 2018. godine i Crna Gora je ostvarila 421 poen iz čitalačke pismenosti, 430 poena iz matematičke pismenosti, dok je iz naučne pismenosti ostvareno 415 poena. U odnosu na prethodni period ostvaren je bolji rezultat iz matematičke pismenosti od 12 poena, što se smatra i statistički značajnim. Iz čitalačke pismenosti ostvareno je šest poena manje nego u prethodnom ciklusu testiranja. Međim kod čitalačke pismenosti došlo je do pada i kod OECD-ovog prosjeka zbog novog načina testiranja. Iz naučne pismenosti ostvarena su četiri poena više nego prethodni put.

U 2018. godini PISA je procijenila postignuća petnaestogodišnjih učenika iz čitanja, matematike i nauke u 79 zemalja i ekonomija.

Ovaj Izvještaj je, dakle, ponudio integrisanu i sistematičnu analizu ispunjenja definisanih mjera koje bi mogle da unaprijede postojeće stanje i biće osnov za nasatvak aktivnosti u narednom periodu sa ciljem unapređenja osnovnog obrazovanja u Crnoj Gori.

Rezime

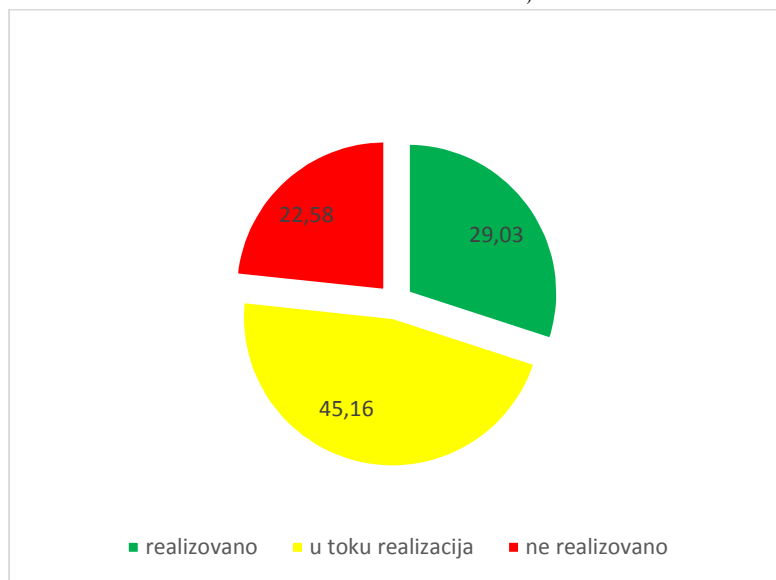
PISA testiranje je od velikog značaja za zemlje zbog njegove globalne prepoznatljivosti u dijelu ocjenjivanja kvaliteta obrazovanja. Stoga je na posljednjem testiranju koje je organizovano 2018. godine učestvovalo 79 zemalja.

Specifičnost PISA studije jeste u tome što ona ne ispituje u kojoj mjeri učenici mogu da reprodukuju ono što su učili u školi, već u kojoj mjeri mogu da razumiju, izdvoje, stvore i koriste informacije i znanja prilikom rješavanja problema iz svakodnevnog života. Na taj se način PISA studijom utvrđuje koliko su mladi pripremljeni za život u savremenom društvu, koje je zasnovano na znanju i inovacijama, a ne koliko su savladali gradivo koje su učili u školi. Stoga se u okviru PISA studije koriste termini „kompetencije“ ili „funkcionalna pismenost“, a ne znanje.

Nakon objavljivanja rezultata PISA 2015 pripremljen je Programa za realizaciju preporuka za unapređenje obrazovne politike 2019-2021. Cilj ovog Programa je da u toku tri godine njegovog trajanja dovede do promjena koje će doprinijeti unapređenju kvalitetu obrazovanja, a kroz to i poboljšanju rezultata na PISA testiranju 2021. godine.

U prethodnih godinu dana unaprijeđeni su programi za obuku nastavnika iz oblasti čitalačke, matematičke, naučne i digitalne pismenosti, nadograđen je MEIS sistem u dijelu prepoznavanja djece koja su u riziku od napuštanja školovanja, kreirana je „lična karta” škola. Takođe su aktivnosti bile usmjerene i na unapređenje podzakonskih akata i sl.

Grafikon 1: Procentualna realizacija aktivnosti

Tokom 2019. godine realizovano je devet aktivnosti (29,03%), u toku ili se kontinuirano realizuje njih 14 (45,16%), dok je nerealizovano ostalo pet aktivnosti (22,58%). Ovo se odnosi na aktivnosti lanirane u 2019. godini.

U dosadašnjoj realizaciji aktivnosti utrošeno je 35.068 €.

Od ukupno 30 aktivnosti čiji je početak realizacije bio planiran tokom 2019. godine, rok je pomjeren za 2020. godinu. Jedna od aktivnosti se odnosi na promociju PISA testiranja. Imajući u vidu da će novo testiranje biti organizovano 2021. godine, a u cilju pravovremenog početka promocije, odlučeno je da realizacija započne u 2020. godini. Realizacija četiri aktivnosti je i direktnoj vezi sa usvajanjem Metodologije za utvrđivanje kvaliteta obrazovno-vaspitnog rada u ustanovama, koja je pripremljena. Nakon njenog usvanja započeće se sa realizacijom aktivnosti koje su vezane za eksternu evaluaciju i samoevaluaciju. Početak obuke nastavnika za primjenu novih udžbenika će biti ralizovan nakon dobijanja rezultata istraživanja ZzŠ-a i ZUNS-a o kvalitetu udžbenika koji će poslužiti kao osnova za buduće obuke.

U dosadašnjem toku realizacije Programa za realizaciju preporuka za unapređenje obrazovne politike 2019-2021 na osnovu rezultata studije PISA 2015 aktivnosti se realizuju u odnosu na definisane strateške ciljeve, prilikom čega ističemo da se značajan broj aktivnosti međusobno povezuje i usaglašava. Ujedno pojedine aktivnosti se vezuju za jedan ili više operativnih ciljeva, a što se može vidjeti i u okviru Tabele dinamike realizacije.

U okviru prvog operativnog cilja - Škole i nastavnici na uspješan način primjenjuju aktivne oblike nastave i učenja u kojima se angažuju viši kognitivni procesi učenika Ministarstvo prosvjete je započelo sa IPA projektom „Integracija ključnih kompetencija u obrazovni sistem CG“ sa ciljem razvoja ključnih kompetencija u obrazovnom sistemu. Usvojen je Pravilnik o načinu ocjenjivanja učenika u osnovnoj školi stupio na snagu u novembru 2019. godine. Kontinuirano se radi na povećanju kompatibilnosti zadataka na nacionalnim i PISA testiranju. U narednom periodu ideja je da se formira web sajt na kome će se nalaziti osnovni podaci o PISA testiranju, ali što je najznačajnije planirano je postavljanje dostupnih zadataka sa ciljem da učenici mogu da se upoznaju sa zadacima, a nastavnici da njihovim korišćenjem unaprijede svoj čas. Pored ovoga sprovode se brojne obuke nastavnog kadra u cilju poboljšanja njihovih kompetencija, što ujedno predstavlja i najveći izazov u narednom periodu zbog obima obuka koje trebaju da budu sprovedene. U narednom periodu biće posvećena velika pažnja promociji PISA testiranja. Jedan od izazova predstavlja način na koji će biti sprovedena promocija. Zapravo, postavlja se pitanje koji je najbolji način da se dođe do učenika, nastavnika i cjelokupne javnosti. Sledeći ciklus testiranja je zakazan za 2021. godinu i ukoliko želimo da napravimo iskorak u rezultatima neophodno je da svi budu svjesni svoje uloge i njenog značaja, učenici sa jedne strane da se na najbolji posvete samom testiranju, a nastavnici da ih pripreme kako bi ostvarili bolje rezultate.

Škole pružaju kvalitetnu i djelotvornu podršku različitim učenicima u ostvarivanju obrazovno-vaspitnih ciljeva predstavlja drugi operativni cilj. U okviru njega usvojeni su na Nacionalnom savjetu programi obuke nastavnika koji unapređuju kvalitet nastave u oblastima čitalačke, naučne, matematičke i digitalne pismenosti i realizovan 51 seminar za nastavnike predmetnih programa na temu - Ocjenjivanje po ishodima u kojima se nalaze i elementi koji su bitni za poboljšanje PISA rezultata. Izrađen je priručnik Ocjenjivanje u funkciji razvoja učenika i unapređenja nastave i učenja u školi i realizovana 34 dvodnevna seminara za preko 500 nastavnika iz sedam pilot škola. Kao i u okviru prethodnog operativnog cilja, a svjesni činjenice da samo kroz kontinuirani rad sa nastavnikom možemo unapređivati njihov kvalitet, Programom su predviđene brojne obuke. U narednom periodu treba nastaviti aktivno raditi na dodatnom obrazovanju nastavnika u cilju unapređenja obrazovnog sistema.

Treći operativni cilj Unaprijeđen sistem za osiguranje kvaliteta nastave i učenja u osnovnim i srednjim školama u okviru koga je cilj unapređenje eksternog vrednovanja kvaliteta škola i samoevaluacije škola. Ovo je od presudnog značaja kako bi se unaprijedio kvalitet. Pripremljena je Metodologija za utvrđivanje kvaliteta obrazovno-vaspitnog rada u ustanovama nakon čijeg stupanja na snagu će se otvoriti mogućnosti za dalje aktivnosti vezane za realizaciju operativnog cilja tri, a što je detaljnije predstavljeno u okviru Tabele realizacije dinamike. U prethodnoj godini u saradnji sa UNICEF - om Informacioni sistem obrazovnog sistema (MEIS) je unaprijeđen kroz

dodatnu aplikaciju za prepoznavanje djece u riziku od napuštanja školovanja. Na ovaj način sistem sam prepoznaje djecu koja su u riziku od napuštanja školovanja i podatke o tome dostavlja razrednom starješini koji dalje preuzima korake u zavisnosti od učenika. U okviru Informacionog sistema kreiran je i modul za pedagoško-psihološke službe uz pomoć kojeg pedagozi i psiholozi takođe mogu dobiti informacije o djeci koja su u riziku, i nakon identifikacije zbog čega dijete je došlo u takvoj situaciji, preduzimaju odgovarajuće mjere. Probleme sa kojima se djeca susreću zbog čega su u riziku od napuštanja školovanja i preduzete mjere evidentiraju u toj aplikaciji. U okviru sistema kreirana je i „lična karta“ za sve škole u okviru koje se nalaze osnovni podaci o uspjehu, izostancima, djeci RE populacije i sl. koja bi trebala da omogućiti rukovodiocima ustanova da lakše mogu da prepoznaju i reaguju na neki problem. Započeta je analiza mogućnosti povezivanja baze Ispitnog centra i MEIS-a kako bi PISA podaci bili dostupni i kroz ovaj sistem.

U okviru četvrtog operativnog cilja Unaprijeđena školska sredina za učenje i za razvoj ključnih kompetencija pažnja je posvećena i obukama urednika za pripremu udžbenika, dok se naredne godine očekuju dodatne obuke autora. Ovo je od velike važnosti imajući u vidu da od kvaliteta udžbenika, između ostalog, zavisi i kvalitet obrazovanja, kao i težnju da se udžbenici koncipiraju na način da podstaknu logična razmišljanja, da se uvrste zadaci koji su nalik na PISA zadatke i sl. Izrađen je priručnik za nastavnika za primjenu programa za razvoj socio-emocionalnih vještina učenika osnovne i srednje škole i organizovane obuke nastavnika. Prilagođavanje udžbenika potrebama učenika predstavlja kontinuiran proces. Međutim i pored toga postoji i dalje prostor za njihovo unapređenje. Upravo u ovome leži još jedan izazov ne samo za realizaciju ovog Programa, već izazov koji je obrazovnog sistema. U narednom periodu treba i dalje raditi na poboljšanju udžbenika, pratiti međunarodne tokove, početi na daljem širenju digitalnih udžbenika. Od kvaliteta udžbenika u značajnoj mjeri zavisi i kvalitet obrazovanja, pa stoga, kao i prethodnom periodu, ovom pitanju treba posvetiti značajnu pažnju.

Pregled realizacije aktivnosti

Stepen realizacije u skladu sa predviđenom dinamikom i postavljenim rokovima je sljedeći:

- Realizovano je devet aktivnosti,
- U toku ili se kontinuirano realizuje njih 14,
- Nerealizovano je sedam aktivnosti.

U procentima su uračunate samo aktivnosti čiji početak realizacije je planira za 2019. godinu.

Tabela dinamike realizacije

Operativni cilj	Aktivnost	Nosilac i partneri	Rok	Indikator rezultata	Realizacija u 2019	Obrazloženje	Utrošena sredstva u €	Obrazloženje
Informisanje javnosti o aktivnosti na unapređenju kvaliteta obrazovanja								
1	Promocija PISA testiranja - informisanje o značaju za školu, grad i državu	MP, IC, škole	Kontinuirano	Informisani nastavnici, učenici, roditelji i javnost (Koordinaciona grupa pravi plan promotivnih aktivnosti) U godini kada je glavna PISA studija (2021) aktivnostima obuhvaćene sve srednje škole	Web sajt koji će biti posvećen PISA testiranju je u pripremi.		0 € 9,500 € (planirana sredstva)	
1, 2, 3, 4	Promocija reformskih inicijativa (programi i ishodi, autonomija škola, aktivna nastava i učenje, nastavnici, ispiti i testiranja itd.)	MP, ZZŠ, CSO, ZUNS i IC	Kontinuirano	Plan promotivnih aktivnosti (Koordinaciona grupa pravi plan i/ili integriše planove pojedinačnih institucija) Sve planirane aktivnosti su realizovane	Nije realizovano.	S obzirom da je testiranje zakazano za 2021. godinu, a da se mjera kontinuirano sprovodi planirana je njena realizacija u 2020.		

1	Usvajanje i promocija dokumenta koji se odnosi na generičke kompetencije i međupredmetne teme u kurikulumu	ZZŠ	Kontinuirano	Urađen dokument i promovisan	Započeo ja rad na izradi dokumenta „Razvoj ključnih kompetencija“ u okviru IPA projekta „Integracija ključnih kompetencija u obrazovni sistem CG“.		1.000 € 4.000 € (planirana sredstva)	Donacija
Upotreba PISA rezultata za unapređenje kvaliteta obrazovnih postignuća								
3	Definisanje indikatora i, na osnovu njih, rana identifikacija škola u kojima postoji potreba za dodatnom podrškom za unapređivanje kvaliteta rada	ZZŠ, CSO i IC	2019.	Definisani indikatori Izveštaj sa spiskom škola Plan pružanja podrške školama	Nakon prikupljenih podataka trenutno su u izradi preporuke, a nakon toga će biti definisan plan pružanja podrške.		200 € 1.500 € (planirana sredstva)	
2	Definisanje indikatora i, na osnovu njih, identifikovani oblici podrške učenicima u zonama niske i visoke funkcionalne pismenosti	škole, ZZŠ i CSO	2019, kontinuirano	Sve škole identifikovale učenike i definisale strategije za pružanje dodatne podrške	Nije realizovano.	Realizacije planirana za 2020. godinu jer je bilo neophodno sačekati Godišnji izveštaj Odsjeka za utvrđivanje kvaliteta u dijelu ocjene funkcionalne pismenosti u školama.		

3	Unaprijeđivanje pravilnika o utvrđivanju kvaliteta obrazovno-vaspitnog rada	MP, ZZŠ, CSO i IC	2019.	Urađen pravilnik	Pripremljen je predlog teksta Pravilnika o sadržaju, obliku i načinu utvrđivanja kvaliteta obrazovno-vaspitnog rada u ustanovama i Metodologija za utvrđivanje kvaliteta obrazovno-vaspitnog rada u ustanovama. Očekuje se slanje na dalju proceduru.		0 € 0 € (planirana sredstva)	
Profesionalni razvoj nastavnika i škola								
3	Analiza i revizija sistema licenciranja i relicenciranja nastavnika	MP, ZZŠ, CSO	2019.	Usvojen prijedlog za unaprijeđenje sistema licenciranja i relicenciranja nastavnika	Pripremljen je predlog teksta pravilnika kojim će se urediti ova oblast, ali postoji problem vezan za zakonsko usklađivanje.		300 € 1.300 € (planirana sredstva)	
1, 2, 4	Definisanje programa obuke nastavnika koji unapređuju kvalitet nastave u oblastima čitalačke, naučne, matematičke i digitalne pismenosti	ZZŠ, CSO, IC	2019.	Definisani i akreditovani programi obuke	Programi su usvojeni na sjednici Nacionalnog savjeta.		600 € 1.800 € (planirana sredstva)	

1, 2, 4	Organizacija obuka nastavnika crnogorskog jezika, matematike i prirodnih nauka u oblastima čitalačke, naučne i matematičke pismenosti	ZZŠ	Kontinuirano	60% obučanih nastavnika do 2022	Realizovan je 51 seminar za nastavnike predmetnih programa na temu - Ocjenjivanje po ishodima u kojima se nalaze i elementi koji su bitni za poboljšanje PISA rezultata.		9.468 € 20.000 € (planirana sredstva)	
1,4	Izrada priručnika i vodiča za nastavnika za primjenu programa za razvoj socio-emocionalnih vještina učenika osnovne i srednje škole i obuka nastavnika u ovoj oblasti	ZZŠ	2019.	Izrađen priručnik za primjenu programa za razvoj socio-emocionalnih vještina	Urađen priručnik i sprovedene obuke po zacrtanoj dinamici i kvantitetu.		3.000 € 3.000 € (planirana sredstva)	donacija
3	Promocija školskog portala / portala za nastavnike	MP, ZZŠ	2019.	Broj posetilaca porastao za 20% u odnosu na 2018. godinu	Portal za nastavnike se kontinuirano promovise. Broj posjetioca porastao za 5%.		200 € 1.000 € (planirana sredstva)	
Predmetni program								

3	Kontinuirano praćenje i unapređivanje predmetnih programa zasnovanih na ishodima	ZZŠ	Kontinuirano	Unaprijeđeni predmetni programi zasnovani na ishodima Unaprijeđeni rezultati nacionalnih testiranja Unaprijeđena percepcija nastavnika i učenika na osnovu analiza ZZŠ	Analiza predmetnih programa zasnovanih na ishodima planirana je za 2020. godinu. Rezultati PISA 2018 su objavljeni i Crna Gora je ostvarila 12 poena više nego na prethodnom testiranju. Rezultati iz čitalačke i naučne pismenosti su na sličnom nivou kao i prethodnog puta.		0 € 4.000 € (planirana sredstva)	
Ocjenjivanje i vrjednovanje								
1	Usklađivanje sistema vrednovanja i ocjenjivanja sa programima zasnovanim na ishodima	ZZŠ i CSO	2019.	Pripremljen dokument sa smjernicama	Izrađen Priručnik za nastavnike i biće štampan u 500 primjeraka u februaru 2020 godine. Praktični materijal kao prilog Priručniku za sve predmetne programe u osnovnoj školi će biti finalizovani u februaru 2020. godine.		1.000 € 1.000 € (planirana sredstva)	
1	Unaprijeđivanje Pravilnika o vrstama ocjena i načinu ocjenjivanja	MP, ZZŠ, CSO	2019.	Unaprijeđen Pravilnik o vrstama ocjena i načinu ocjenjivanja	Pravilnik o načinu ocjenjivanja učenika u osnovnoj školi stupio na snagu u novembru 2019. godine.		- Sredstva za ovu aktivnost nijesu bila planirana.	

1, 2, 4	Razvoj priručnika za nastavnike za formativno i sumativno ocjenjivanje	ZZS, CSO, IC	2019.	Izrađen priručnik za ocjenjivanje	Izrađen priručnik Ocjenjivanje u funkciji razvoja učenika i unapređenja nastave i učenja u školi.		1.000 € 3.000 € (planirana sredstva)	
1, 2, 4	Obuka nastavnika u odnosu na unaprijeđeni sistem vrednovanja i ocjenjivanja	ZZŠ	kontinuirano	Obučeni predstavnici stručnih aktiva (20% aktiva godišnje)	Realizovano 34 dvodnevna seminara za preko 500 nastavnika iz sedam pilot škola.		3.700 € 32.000 € (planirana sredstva)	
Eksterno vrednovanje kvaliteta rada škola								
3	Rad na unaprijeđivanju metodologije eksterne evaluacije kvaliteta rada obrazovno-vaspitnih ustanova	ZZŠ i CSO	2019.	Usvojena unaprijeđena metodologija eksterne evaluacije kvaliteta rada obrazovno-vaspitnih ustanova	Metodologija za utvrđivanje kvaliteta obrazovno-vaspitnog rada u ustanovama je pripremljena. Očekuje se slanje na dalju proceduru.		0 € 8.000 € (planirana sredstva)	
3	Razvijanje programa obuke za postojeće i nove nadzornike, savjetnike za kvalitet i stručne saradnike	ZZŠ i CSO	2019.	Pripremljen program obuke	Nije realizovano.	Neophodno je prvo usvojiti Metodologiju za utvrđivanje kvaliteta obrazovno-vaspitnog rada u ustanovama. U međuvremenu, u procesu njenog usvajanja, iskazala se potreba za		

						doradom.Novi rok je 2020. godina.		
3	Obuka nadzornika i savjetnika za novu metodologiju nadzora i kontinuirano stručno usavršavanje	ZZŠ i CSO	2019, kontinuirano	Obučeni svi nadzornici i savjetnici za kvalitet	Nije realizovano.	Neophodno je prvo usvojiti Metodologiju za utvrđivanje kvaliteta obrazovno-vaspitnog rada u ustanovama. U međuvremenu, u procesu njenog usvajanja, iskazala se potreba za doradom.Novi rok je 2020. godina.		
Samoevaluacija škola								
3	Unaprijeđivanje metodologije za samoevaluaciju škola i razvojno planiranje	ZZŠ i CSO	2019.	Unaprijeđena metodologija za samoevaluaciju škola Uspostavljene su procedure i obrasci na osnovu kojih škole treba da razvijaju školske razvojne planove	Nije realizovano.	Neophodno je prvo usvojiti Metodologiju za utvrđivanje kvaliteta obrazovno-vaspitnog rada u ustanovama. U međuvremenu, u procesu njenog usvajanja, iskazala se potreba za doradom.Novi		

						rok je 2020. godina.		
3	Smjernice za nastavnike kako da koriste standarde kompetencija u samoevaluaciji i planiranju stručnog usavršavanja	ZZŠ i CSO	2019.	Dokument sa smjericama	Nije realizovano.	Neophodno je prvo usvojiti Metodologiju za utvrđivanje kvaliteta obrazovno-vaspitnog rada u ustanovama. U međuvremenu, u procesu njenog usvajanja, iskazala se potreba za doradom. Novi rok je 2020. godina.		
Prevenција ranog napuštanja škole								
2	Unapređenje prevencije ranog napuštanja školovanja kroz uspostavljanje sistema za ranu identifikaciju djece u riziku i kreiranje procedura i podrške	MP, škole	2019.	Kreiran sistem i procedure na nivou sistema za prevenciju ranog napuštanja škole	Kreiran je model prepoznavanja djece u riziku od napuštanja školovanja. Implementira se u svim školama. Kraj obuka je planiran do 01.02.2020. godine nakon čega slijedi monitoring.		1.000 € 1.000 € (planirana sredstva)	donacija
Nacionalna testiranja								

1	Obezbjedivanje kompatibilnosti zadataka na nacionalnom testiranju sa načinom provjere znanja na PISA testu	IC	Kontinuirano	30% zadataka na nacionalnom testiranju kompatibilni sa PISA testom	Kontinuirano se radi na realizaciji.		600 € 1.500 € (planirana sredstva)	
Udžbenici								
1, 4	Revizija udžbeničkih kompleta tako da u većoj mjeri podržavaju razvoj ključnih kompetencija i uključivanje PISA zadataka do 30%	ZUNS, ZZŠ, CSO, IC	2019.	Razvijen koncept revizije udžbenika sa prilagođenim standardima kvaliteta	Revizija udžbenika se radi kontinuirano. Prilikom reprint izdanja postojećih udžbenika vodi posebna pažnja o nalogima, pitanjima i zadacima. Nastojanje je da ima što više zadataka koji podstiču razvoj kritičkog mišljenja.		1.500 € 3.000 € (planirana sredstva)	
1, 4	Obuka autora i urednika za razvoj unaprijeđenih udžbenika	ZUNS, IC	2019.	Obučeni svi urednici; 50 % autora prioritetnih udžbenika, (nova izdanja - Crnogorski jezik, Matematika, prirodne nauke) i 30% autora udžbenika koji se revidiraju	Obuka urednika obavljena. Dio autora se u svakodnevnom radu s urednicima obučava.		1.000 € 11.000 € (planirana sredstva)	donacija
1, 4	Podrška nastavnicima za primjenu novih udžbenika	ZUNS, ZZŠ	Kontinuirano	50% škola obuhvaćeno do 2022.	Nije realizovano.	Neophodno je bilo sačekati rezultate istraživanja ZzŠ i ZUNS-a o kvalitetu udžbenika, kako bi se na osnovu toga		

						pripremio model podrške. Planirana realizacija u 2020.		
3	Praćenje kvaliteta udžbenika u procesu nastave i učenja	ZUNS, ZZŠ i CSO	Kontinuirano	Razvijena metodologija za praćenje kvaliteta udžbenika Periodični izvještaj sa rezultatima praćenja udžbenika sa preporukama za dalje unapređivanje kvaliteta udžbenika	Formirana radna grupa koja će u toku 2020. godine pripremiti Protokol za praćenje kvaliteta udžbenika.		0 € 7.000 € (planirana sredstva)	
Jačanje autonomije škole								
1,2,3,4	Razvijanje smjernica za jačanje autonomije škole kroz: PRNŠ, samoevaluaciju, realizaciju otvorenog dijela kurikulumu, vannastavne aktivnosti, podrška djeci sa teškoćama u savladavanju programa, sa posebnim obrazovnim potrebama i nadarenim učenicima...	ZZŠ i CSO	2019.	Izrađen vodič za škole	Izrađen Vodič za jačanje autonomije osnovnih škola. Vodič je izrađen na bazi standarda za pojedine oblasti te autonomije.		500 € 4.000 € (planirana sredstva)	

Informacioni sistem u obrazovanju								
3	Nadograditi MEIS u cilju kreiranja „lične karte škole” i pružanja redovnih povratnih informacija školama	MP, škole	2019.	Dostupni školski izvještaji sa relativnim položajem škole u odnosu na relevantne kriterijume	Izrađena je "lična karta" za sve škole.		10.000 € 10.000 € (planirana sredstva)	donacija
Radna grupa za koordinaciju								
3	Formiranje Radne grupe za koordinaciju rada između MP, ZZŠ, CSO, ZUNS i IC i predstavnika škola	MP	2019.	Donijeto rješenje o formiranju Radne grupe	Radna grupa formirana i održano sedam sastanaka.		0 € 12.000 € (planirana sredstva)	

Status realizacije: Aktivnost realizovana

Aktivnost u toku

Nerealizovana aktivnost

Preporuke za naredni period

U cilju realizacije specifičnih strateških ciljeva koji su postavljeni Programom za realizaciju preporuka za unapređenje obrazovne politike 2019-2021 na osnovu rezultata studije PISA 2015 u narednom periodu implementacije neophodno je nastaviti sa realizacijom aktivnosti predviđenih Programom.

Imajući u vidu da će naredno PISA testiranje biti organizovano 2021. godine neophodno je u narednom periodu pažnju posvetiti promovisanju značaj rezultata ovog testiranja za obrazovni sistem zemlje. Ujedno učenici moraju da se upoznaju sa tipom zadataka koji se dobija tokom testiranja, gdje su dati svi podaci, ali se traži povezivanje, razmišljanje, logičko zaključivanje i često je više odgovora tačno uz pravo obrazloženje.

U cilju da se unaprijedi eksterna evaluacija i samoevaluacija škola neophodno je dalje nastaviti sa unapređivanjem podzakonskih akata kao osnova za dalji rad.

Kvalitet jednog obrazovnog sistema u velikoj mjeri zavisi od kvaliteta nastave i kompetencija nastavnika. Obuke nastavnika u cilju unapređenja njihovih vještina su neophodne kako bi poboljšali kvalitet nastave/učenja odnosno kvalitet obrazovanja, a to će dovesti do poboljšanja rezultata na PISA testiranju.